

FOTO: Michael O'Donnell

Soner et lyskunstprosjekt på Oscarsborg Festning

Michael O'Donnell har laget en serie lysinstallasjoner i tunnelsystemene på Oscarsborg. De handler om «menneskets behov for fred og menneskets behov for krig». Installasjonene er knyttet til fortellinger rundt festningen, internasjonale hendelser og universelle temaer.

Inngangssonene: Ved tunnelinngangene står verkets nøkkeltemaer i neonbokstaver. «Makt og vern» og «Vold og stillhet».

Navnesonene: På veggene lyser navn som har tilknytning til Oscarsborg. Kanonene *Moses*, *Joshua* og *Aron* beskjøt Blüchers kanontårn *Anton* og *Bruno*. Wilfred var kodenavnet på Churchills plan om å minelegge norske fjorder. Agathe var oldebarnet til Robert Whitehead som laget torpedoene som senket Blücher. Hun er mest kjent som den avdøde moren til barna i *Sound of Music*.

Tekstsonene: Glasstavler med sitater om heltedåder og krig fra Shakespeares *As you Like It* og Hemingways *A Farewell to Arms*. Begge er oversatt av Herman Wildenwey som tjenestegjorde på Oscarsborg.

Sonen for frihetens vitner: Portretter av anonyme tilskuere til store historiske hendelser, blant annet Berlinmurens fall og feiringen på Odeonsplatz etter krigsdeklarasjonen i 1914. Det siste er kjent for at man ser Hitler i folkemengden.

Sonen for foreldelse: Hestesilhuetter i gjennomsiktig sukkertøyfarget plast. Kavalerihestenes panikk i møtet med mitraljøser og andre nye dødsmaskiner under 1. verdenskrig er et rått bilde på overgangen til moderne krigføring.

Lyskunst

En form for billedkunst der det viktigste uttrykksmiddelet er lys, kunstig eller naturlig. Eksempelvis kan en manipulere lysets egenskaper, eller rom og ting ved bruk av lys. Projisering på bygg, og å tegne med lys mens en tar foto med lang lukketid, kalles lysgraffiti. Lyseffekter har alltid blitt brukt i kunsten, ofte arkitektonisk, som glassmaleri i kirker. Moderne lyskunst er som kunstform knyttet til utviklingen av kunstlys og eksperimentell kunst.

Stedsspesifikk kunst

Kunst som er laget for et bestemt sted, og som vil endre eller miste mening dersom verket skulle bli flyttet til et annet sted. Man kan si at omgivelsene blir en del av kunstverket.

Michael O'Donnell

O'Donnell er utdannet ved The Royal College of Art, London og er professor ved Kunstakademiet i Oslo. Han jobber med skulptur og installasjon rundt temaene «monumenter, spirituelle holdninger og døden som fabrikat.»

Lys- og lydprosjektet

Fire festninger ved Oslofjorden – Akershus, Oscarsborg, Fredrikstad og Fredriksten – har i 2009 fått til sammen seks spesiellagede samtidskunstverk. Noen av landets fremste lys- og lydkunstnere har skapt hvert sitt verk. Disse reflekterer både over stedets historie og samtiden. Prosjektet er en del av Nasjonale Festningsverks satsing «Nytt liv på historisk grunn» og er finansiert av Sparebankstiftelsen DnB NOR.

Oscarsborg Festning

I 1807 ble nesten hele den dansk-norske flåten som lå utenfor København stjålet av britene, noe som satte fart i norske planer om å styrke kystforsvaret. Flere batterier ble etablert langs kysten, blant annet i Drøbak. Kaholmene er det smaleste stedet i Oslofjorden og derfor godt egnet for å sperre innseilingen til hovedstaden. Her var det forsvarsverk allerede på 1600-tallet.

Danmark-Norge var på den tapende siden i Napoleonskrigene 1807–14, og Norge ble gitt som krigsbytte til Sverige. Forsvaret av

kysten var fortsatt viktig for den svensk-norske unionen. Oscarsborg festning sto ferdig i 1856, men var kort tid etter foreldet og måtte moderniseres.

Etter unionsoppløsningen var norske soldater mobilisert og under første verdenskrig var det nøytralitetsvakt, også på Oscarsborg.

Selv om festningen igjen var utdatert og underbemannet da tyskerne angrep Norge i april 1940, klarte oberst Eriksen ved god timing å senke krysseren Blücher idet skipet passerte Oscarsborg.

Se også: www.oscarsborgfestning.no

Aktiviteter

Disse oppgavene kan gjøres både i for- og etterkant av besøket på Oscarsborg.

1. Hester i krig

Last ned disse bildene fra www.nasjonalefestningsverk.no/lyslyd
Jacques-Louis David: *Napoleon krysser Alpe*, Pablo Picasso: *Guernica*, Eugène Delacroix: *Slaget ved Taillebourg*, Wolfgang Petersen: Stillbilde fra filmen *Troja*

A) La elevene sammenligne bildene og beskrive forskjellen på hestene i utseende, bevegelse og realisme. Be dem tolke hvilke som er sterke og hvilke som er redde.

B) Gi elevene et innblikk i historiene bak bildene.

C) Del elevene i grupper og gi dem kopier av bildene. La dem diskutere:

- Hvilken rolle har hesten i hvert bilde? Hva slags effekt gir den til komposisjonen? Hva symboliserer den? Hvorfor laget kunstneren den slik?
- Hvordan ser menneskene ut i forhold til hestene? Har noen makt, i så fall hvem?
- Hva tror dere kunstneren synes om denne krigen?

2. «Enn er vintersneen hvit»

Dikteren Hermann Wildenvey gjorde tjeneste på Oscarsborg som nøytralitetsvakt under 1. verdenskrig. Han sies å ha vært en lite motivert soldat som en gang rodde ut i fjorden og haiket med en ferge til København.

Les diktet «Oscarsborg». Hva var situasjonen i Norge og Europa da han skrev dette? Hva var hans personlige situasjon? Hvilke bilder på ro finner du i diktet? Hva er spenningen i teksten?

3. Avgjørende øyeblikk

Individuell- eller gruppeoppgave. Bla gjennom en avis og finn et bilde av en hendelse du synes er viktig. Det skal både inneholde noen som gjør noe, og noen som ser på. Plukk ut en av betrakterne. Hvorfor er hun eller han der? Hvis det hadde vært en tankeboble over hodet, hva hadde stått i den? Og hva ville stått i en snakkeboble? Hva føler denne personen; glede, redsel, sinne eller kjedsomhet?

Skriv en historie om det som foregår på bildet, fortalt ut i fra denne betrakterens ståsted. Klipp ut bildet, sett en ring rundt din forteller og bruk dette som illustrasjon.

4. Lysende ord

Gruppearbeid i små grupper. Tegn med lommelykt i et mørkt rom. Ta bilde med lav ISO og lang lukketid.

A) Eksperimenter med lysavstand, tegningstempo og lukketid. Tegn med lykta på veggen, eller rett lykta mot kameraet, og tegn slik du gjør med stjerneskudd. Skriv ditt eget navn og lag en fin form.

B) Hva er verdens viktigste ord? Elevene velger hvert sitt ord og skriver i lys. Ta bilde av hvert ord. Hvis flere velger det samme ordet, skriver de det hver sin gang. Samle bildene fra alle gruppene og lag en felles collage eller utstilling.

REFERANSE TIL LÆREPLANEN

Generell del, innledningen: «Gjennom bilde og form, tone og ord, må de stimuleres til å utfolde fantasi og oppleve kunst.»

Kunst og håndverk

Formål: «... bevisstgjøring om kulturarven i et globalt perspektiv utgjør sentrale sider ved faget.»

Grunnferdigheter, uttrykke seg muntlig: «Samtalen kan føres på ulike nivåer, fra det beskrivende til det mer analyserende og vurderende.»

Bruke digitale verktøy: «Kunnskap om estetiske og digitale virkemidler er avgjørende for bevisst kommunikasjon.»

Samfunnsfag

Formål: «Faget utvikler bevissthet om at mennesker inngår i en historisk sammenheng og at de befinner seg der de er i dag som følge av en lang rekke historiske begivenheter.» «...gjøre individet bevisst på at politikk er preget av konflikt og samarbeid.»